

ПРАВОВІ ОСНОВИ БОРОТЬБИ ТОРГІВЛЕЮ ЛЮДЬМИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

Анна Ярославівна МАКСИМОВА,

канд. наук з держ. упр.,
викладач кафедри міжнародних відносин та
соціально-гуманітарних дисциплін №1
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0000-0002-6096-2020>

LEGAL BASIS OF THE FIGHT AGAINST HUMAN TRAFFICKING IN THE CONDITIONS OF RUSSIAN AGGRESSION

It is shown that human trafficking is closely related to labor migration. It has been proven that this does not exhaust the entire range of criminal actions aimed at illegally obtaining profits from the latter. It is described that, for this purpose, illegal transportation of persons across the state border of Ukraine, theft or forgery of documents, fraud, violation of the order of employment in economic activity, gross violation of the employment agreement are also committed. It is suggested that in order to prevent human trafficking, it is advisable to communicate with the population through mass media, in schools, at workplaces about crimes against human freedom and explain how to behave if a person finds himself in a similar situation.

Торгівля людьми в сучасному світі є одним із найбрутальніших масових порушень прав і свобод людини. Наприклад щороку тисячі громадян України потерпають від торгівлі людьми. Цей вид злочину за кримінальними прибутками займає третє місце у світі після нелегальної торгівлі зброєю та наркотиками.

Наразі тисячі наших співгромадян котрі через військову агресію РФ були вимушені, покинути територію України стикаються з ризиками торгівлі людьми. Сама по собі торгівля людьми становить значну суспільну небезпеку для жінок, чоловіків і дітей, яких використовують з метою жебракування, сексуальної експлуатації та залучення до інших незаконних видів діяльності, які принижують честь та гідність людини.

Згідно з даними ООН станом на 18 березня, понад 3 мільйони осіб були змушені виїхати з України до сусідніх держав, включно зі 162 000 громадян третіх країн. Принаймні 1,9 мільйона осіб зазнали переміщення всередині країни. Вони критично потребують гуманітарної допомоги та захисту.

У 2021 році Представництво МОМ в Україні ідентифікувало і надало допомогу понад тисячі постраждалих від торгівлі людьми - чоловікам, жінкам і дітям. Ця кількість - лише верхівка айсбергу, адже багатьох постраждалих від торгівлі людьми не вдається ідентифікувати, тож вони не отримують допомоги. За даними опитування, проведеного МОМ, у 2019-2021 роках від торгівлі людьми постраждало 46 000 українців. Минулого року 18% опитаних МОМ респондентів зазначили, що готові прийняти неофіційну і ризиковану пропозицію роботи за кордоном, а третина були готові зробити це в Україні.

За даними Міжнародної організації праці (МОП) у світі близько 40 млн людей перебувають у рабстві, з них 71% – це жінки, а 1 з 4 жертв – діти. Крім того, зараз у світі використовується праця приблизно 152 мільйонів дітей віком від п'яти до сімнадцяти років. Дитячу працю використовують здебільшого в сільському господарстві (70,9%), секторі послуг (17,1%) і промисловості (11,9%). За оцінками Представництва Міжнародної організації з міграції в Україні з 1991 року понад 230 тисяч українців постраждали від різних форм сучасного рабства.

Логіко-граматичне тлумачення конструкції норми ч. 1 ст. 149 дає змогу нам дійти висновку, що з об'єктивної сторони це кримінальне правопорушення може виражатися у таких формах: торгівля людьми, здійснення іншої незаконної угоди, об'єктом якої є людина, вербування людини, переміщення людини, переховування людини, передача людини, одержання людини.

Предметом цього кримінального правопорушення є людина. Ні труп людини, ані її органи (тканини) не є предметом розглядуваного кримінального правопорушення. Тому намагання вчинити діяння, передбачені ст. 149 КК України, стосовно мертвої людини може бути кваліфіковано лише як замах на торгівлю людьми (у випадку не усвідомлення винними особами того, що людина, яка є предметом угоди, померла).

З об'єктивної сторони це кримінального правопорушення може виражатися у наступних формах: 1) торгівля людьми; 2) здійснення іншої незаконної угоди, об'єктом якої є людина; 3) вербування; 4) переміщення; 5) переховування; 6) передача; 7) одержання людини.

Правопорушення вважається закінченим з моменту передачі (одержання) людини. Обов'язковою ознакою для таких форм торгівлі людьми, як вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини є вчинення дій за допомогою одного з альтернативних способів: з використанням обману, шантажу чи уразливого стану, а у кваліфікованих складах крім того – із застосуванням чи погрозою застосування насильства, з використанням службового становища.

Суб'єктивна сторона торгівлі людьми характеризується виною у формі прямого умислу. Обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони для вербування, переміщення, переховування, передачі або одержання людини є мета – експлуатація людини.

Експлуатація проявляється у наступних формах: Сексуальна експлуатація, трудова експлуатація (примусове надання послуг), примусова вагітність, вилучення органів.

Оскільки досить часто торгівля людьми пов'язана з позбавленням волі людини або ж з її викраденням, цей злочин необхідно відрізнити від злочину, передбаченого ст. 146 КК України “Незаконне позбавлення волі або викрадення людини”.

Відмінність цих складів злочинів полягає в тому, що при торгівлі людьми обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони є мета злочину, чого немає у злочині, передбаченому ст. 146 КК України. Торгівля людьми здійснюється з метою експлуатації.

Торгівля людьми тісно пов'язана з трудовою міграцією, проте не вичерпує всього спектру злочинних дій, спрямованих на протиправне отримання прибутків від останньої.

Із цією метою вчиняються також незаконне переправлення осіб через державний кордон України (ст. 332 КК), викрадення або підроблення документів (статті 357, 358 КК), шахрайство (ст. 190 КК), порушення порядку зайняття господарською діяльністю (ст. 202 КК), грубе порушення угоди про працю (ст. 173 КК).

При відмежуванні торгівлі людьми (ст. 149 КК) від грубого порушення угоди про роботу українського громадянина за межами України (ч. 2 ст. 173 КК) необхідно врахувати, що конкуренція між зазначеними нормами виникає в ситуаціях, коли йдеться про примусову працю.

При цьому грубе порушення угоди про працю матиме місце лише за наявності трудового договору, який було укладено без застосування передбачених у ст. 149 КК способів і умови якого грубо порушуються в процесі його виконання.

Викрадення чи підроблення документів, які надають право на перетинання державного кордону України, з подальшим їх використанням для переміщення людини через кордон не охоплюються статтями 149 та 332 КК і потребують самостійної кваліфікації за ст. 357 або ст. 358 КК.

Цілком можливою є й інша кваліфікація дій, які полягають у використанні трудової міграції для незаконного збагачення, наприклад, обманного заволодіння грошима під приводом надання послуг із працевлаштування за кордоном (за відсутності ознак злочину, передбаченого ст. 149 КК) як шахрайства (ст. 190 КК).

Дане явище має особливість пристосуватися до нових умов життя, міняти свої форми і методи залежно від економічної і соціальної ситуації в кожній конкретній країні та у світі взагалі, що ускладнює кваліфікацію даного кримінального правопорушення. Через мінливість та глобальність даного явища його неможливо подолати без взаємодії між державами, тому що державні структури будь-якої окремої країни не спроможні повною мірою адекватно протидіяти цьому явищу з багатьох причин.

З метою зменшення обсягів торгівлі людьми потрібно проводити роз'яснення серед населення як саме людей можуть залучати до участі в цій діяльності. Проводити спілкування з населенням через ЗМІ, в школах, на роботах про злочини проти свободи людини та пояснювати як себе вести, якщо людина потрапила у подібну ситуацію.

З-поміж чинників, які впливають на цю ситуацію, передусім варто назвати організаційно-правове забезпечення протидії торгівлі людьми, яке водночас потребує постійного оновлення й динамічного пристосування до швидкоплинних змін у злочинному середовищі, а також – недостатнє фінансове і технічне забезпечення діяльності державних інституцій та правоохоронних органів, відсутність ефективних механізмів скоординованої своєчасної правової та соціальної взаємодії і між державними інституціями, громадськими структурами та правоохоронними органами, і закордонними партнерами України у цій сфері.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України: закон України від 05.04.2001 № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26. Ст. 131.
2. Маслова І.О., Острогляд О.В. Протидія торгівлі людьми в умовах воєнного стану. Правова політика України: історія та сучасність: матеріали III Всеукраїнського науково-практичного семінару (м. Житомир, 7 жовтня 2022 року). Ж.: Житомирська політехніка, 2022. С. 183–186.